

Uchwała wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością sprzeczna z ustawą

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

1. Istota problemu

Ustawodawca nie określił wprost cech konstytutywnych uchwały spółników spółki z o.o.¹ Brak szczegółowej regulacji pojęcia uchwały spółników skutkuje rozbieżnościami co do jej charakteru prawnego. Owe rozbieżności nabierają szczególnego znaczenia w przypadku próby zakwalifikowania uchwały spółników jako czynności prawnej. Aprobata bądź odrzucenie poglądu, że uchwała spółników jest czynnością prawną, o której mowa w art. 58 § 1 KC, ma wpływ na charakter sankcji, która dotyka uchwałę sprzeczną z ustawą. Innymi słowy, jeżeli uznać, że uchwała spółników jest taką czynnością prawną, to na podstawie powołanego przepisu jej sprzeczność z ustawą powinna w zasadzie skutkować nieważnością bezwzględną. Jeżeli natomiast przyjąć, że uchwała spółników taką czynnością prawną nie jest, to nie sposób również uznać, iż art. 58 § 1 KC określa sankcję dotyczącą uchwałę spółników sprzeczną z ustawą. Argumentem przemawiającym przeciwko akceptacji stanowiska, że uchwała spółników spreczna z ustawą jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 KC, może być właściwość (natura) stosunku prawnego spółki z o.o. i konieczność jedynie odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu cywilnego zgodnie z art. 2 zd. 2 KSH. Do rozważenia pozostaje zatem to, czy Kodeks spółek handlowych nie wprowadził innej sankcji dotyczącej uchwałę spółników sprzeczną z ustawą.

Na tle pojęcia uchwały spółników oraz jej sprzeczności z ustawą pojawia się jeszcze pytanie o to, czy słuszne jest wyróżnienie kategorii tzw. uchwały nieistniejącej. Warto bowiem zwrócić uwagę na to, że brak definicji legalnej uchwały spółników utrudnia określenie chwili, od której taka uchwała ist-

¹ Poczynione uwagi odnoszą się odpowiednio także do uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej. Obydwie uchwały są czynnościami organów korporacyjnych osób prawnych (zgromadzenia spółników albo walnego zgromadzenia). Każda z nich może być spreczna z ustawą. Niemniej w celu dokonania pogłębionej oceny sprzeczności z ustawą i jej skutków prawnych prowadzona analiza zostanie skoncentrowana na uchwałę spółników.

nieje. Wobec tego należy zbadać, czy każdy przejaw woli określany mianem uchwały wspólników rzeczywiście ją stanowi, czy też należy raczej mówić jedynie o pozorze uchwały wspólników. Ewentualnego nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników nie sposób kwalifikować jednak jako sankcji, albowiem akceptacja koncepcji nieistnienia uchwały wspólników wymuszałaby wcześniejsze uznanie, że mamy do czynienia z pozorem uchwały wspólników, który czynnością prawną nie jest. Sankcja dotyka wszak czynność prawną istniejącą.

Przyjęcie któregośkolwiek z powyżej opisanych poglądów ma również wpływ na środek prawny, z którego może skorzystać uprawniony w razie sprzeczności uchwały wspólników z ustawą. Nieważność czynności prawnej, o której mowa w art. 58 § 1 KC, jest jedynie ustalana na podstawie art. 189 KPC. Tymczasem art. 252 § 1 KSH, przyznający prawo do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników, wyłącza wprost zastosowanie art. 189 KPC. Wyłączenie w art. 252 § 1 KSH stosowania art. 189 KPC i odesłanie do kręgu osób legitymowanych czynnie w art. 250 KSH uzasadnia potrzebę poczynienia rozważań, czy wspomniane wyłączenie dotyczy każdej osoby będącej powodem, czy tylko podmiotów wskazanych w drodze odesłania. Ponadto, dyskusyjna jest legitymacja do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników byłego wspólnika, a także zastawnika i użytkownika udziału.

Zasadne staje się także zbadanie, jaki charakter ma wyrok stwierdzający nieważność uchwały wspólników. Wyrok ustalający nieważność czynności prawnej na podstawie art. 58 § 1 KC ma charakter deklaratoryjny. Natomiast akceptacja poglądu, że uchwała wspólników sprzeczna z ustawą nie stanowi czynności prawnej w rozumieniu art. 58 § 1 KC, podaje w wątpliwość deklaratoryjny charakter wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wspólników. W dalszej kolejności do rozważenia pozostaje również zagadnienie, czy wyrok stwierdza nieważność uchwały wspólników ze skutkiem *ex nunc*, czy raczej ze skutkiem *ex tunc*.

Problematyka charakteru wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wspólników pozostaje w związku z tym, czy sprzeczność z ustawą może być przedmiotem oceny innego sądu, przykładowo sądu rejestrowego. W dalszej kolejności pojawia się pytanie o zakres kognicji sądu rejestrowego w przypadku uznania, że uchwała wspólników jest sprzeczna z ustawą.

Przedmiotem sporu są również zagadnienia szczegółowe. Przede wszystkim wątpliwości budzi dopuszczalność oraz zasadność wyróżnienia kategorii tzw. uchwały negatywnej. Ponadto, do rozważenia pozostaje zagadnienie wpływu wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólni-

ków na postępowanie rejestrowe w przedmiocie wpisu do KRS okoliczności wynikających z takiej uchwały. Na tle kognicji pojawia się także wątpliwość, czy sprawa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników ma zdatność arbitrażową. Wreszcie przedmiot badań powinien objąć również stwierdzenie nieważności uchwały zgromadzenia wspólników w sprawie połączenia, podziału albo przekształcenia spółki z o.o. z uwagi na ich odmienność oraz znaczenie dla określenia sankcji dotyczącej uchwałę zgromadzenia wspólników sprzeczną z ustawą.

W celu udzielenia odpowiedzi na przedstawione pytania warto porównać, jak na te zagadnienia zapatruje się doktryna prawa obcego i orzecznictwo zagraniczne. Z uwagi na podobieństwo konstrukcyjne spółek kapitałowych takim punktem odniesienia mogą być stanowiska wyrażone w literaturze oraz judykaturze niemieckiej. Tamtejsza *Aktiengesetz*², której przepisy stosuje się odpowiednio w niektórych sprawach nieuregulowanych w *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*³, obowiązuje od 1.1.1966 r. i doczekała się licznych wypowiedzi doktryny oraz orzeczeń. W piśmiennictwie podkreśla się, że ustawodawstwo niemieckie traktowane jest jako wzorzec dla polskiego prawa spółek handlowych⁴. Na tradycje i dorobek niemieckiego porządku prawnego w kształtowaniu prawa spółek handlowych zwraca się uwagę również w judykaturze⁵.

Poświęcenie badań zagadnieniu sprzeczności uchwały wspólników z ustawą, a w konsekwencji poddanie analizie uchwały wspólników sprzecznej z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godzącej w interesy spółki lub mającej na celu pokrzywdzenie wspólnika jedynie w niezbędnym zakresie, pozwoli na dokonanie pogłębionej analizy omawianej materii. Nie sposób oczywiście pominąć tych zagadnień w zupełności, albowiem *Aktiengesetz* zrównuje w zasadzie naruszenie przez uchwałę walnego zgromadzenia AG⁶ (niem. *Hauptversammlung*) ustawy oraz statutu AG.

² *Aktiengesetz vom 6.9.1965* (BGBl. I S. 1089 ze zm.) – niemiecka ustawa z 6.9.1965 r. o spółce akcyjnej. Tłum. własne.

³ *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung vom 20.4.1892 in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung* ze zm. – niemiecka ustawa z 20.4.1892 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

⁴ R. Uliasz, Nieważność uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej, Warszawa 2018, s. XXII.

⁵ Uchw. SN(7) z 18.9.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, Nr 3, poz. 23.

⁶ *Aktiengesellschaft* – niemiecki odpowiednik spółki akcyjnej.

2. Tezy

Wskazując na powyższe problemy, prowadzone badania zmierzają do udowodnienia następujących tez:

- 1) uchwała wspólników stanowi czynność prawną szczególnego rodzaju;
- 2) uchwała wspólników sprzeczna z ustawą powinna być respektowana do chwili uprawomocnienia się konstytucyjnego wyroku stwierdzającego jej nieważność ze skutkiem *ex tunc*;
- 3) sąd rejestrowy nie jest uprawniony do stwierdzenia nieważności uchwały wspólników;
- 4) sąd polubowny ma kognicję w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników o charakterze majątkowym, zaś nie ma jej w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników o charakterze niemajątkowym;
- 5) zasadne jest wyróżnienie kategorii uchwały nieistniejącej, przy czym takiego stanu faktycznego nie sposób utożsamiać z uchwałą wspólników;
- 6) dopuszczalne jest wytoczenie powództwa o ustalenie istnienia uchwały wspólników.

3. Struktura monografii

W rozdziale I przedstawiona zostanie istota uchwały wspólników. Punkt wyjścia do dalszej analizy powinno stanowić określenie podobieństw oraz różnic między uchwałą zgromadzenia wspólników a uchwałą wspólników, jak również między uchwałą wspólników a aktem woli jedynego wspólnika o skutku uchwały. Badanie istoty uchwały wspólników wymaga poczynienia rozważań co do tego, jakie relacje zachodzą pomiędzy uchwałą wspólników a czynnością prawną. W dalszej kolejności zasygnalizowany zostanie podział uchwał wspólników ze względu na wady je dotykające. W ostatniej części tego rozdziału zasadne stanie się porównanie istoty uchwały wspólników z uchwałą walnego zgromadzenia AG⁷, albowiem obydwie uchwały wykazują podobieństwo konstrukcyjne.

⁷ Przepisy *Aktiengesetz* o wadach uchwały walnego zgromadzenia AG, o jej unieważnianiu albo ustalaniu jej nieważności stosuje się odpowiednio do uchwały zgromadzenia wspólników GmbH (niem. *Gesellschafterversammlung* albo *Versammlung der Gesellschafter*). Wobec tego prowadzona analiza będzie dotyczyła przede wszystkim *Aktiengesetz*, zaś jej wnioski znajdą odniesie-

Rozdział II zostanie poświęcony sprzeczności uchwały wspólników z ustawą. W tej części także znajdzie potrzeba zestawienia owej sprzeczności ze sprzecznością z ustawą czynności prawnej, o której mowa w art. 58 § 1 KC. Ponadto, do rozważania istotne będzie ustalenie, czy sprzeczność z ustawą uchwały wspólników dotyczy wyłącznie sprzeczności ze zrekonstruowaną z ustawy normą imperatywną, czy również z normą dyspozytywną. Poruszone zostanie ponadto zagadnienie naruszenia ustawowych wymagań proceduralnych przy podejmowaniu uchwały wspólników i jego wpływ na treść uchwały. Badanie obejmie także inne wady uchwały wspólników. Na zakończenie tego rozdziału podstawa stwierdzenia nieważności uchwały wspólników zostanie porównana z podstawami odpowiednio unieważnienia oraz ustalenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia AG, ponieważ w razie sprzeczności z ustawą tej ostatniej uchwały *Aktiengesetz* przewiduje możliwość ustalenia jej nieważności albo jej unieważnienia, jeżeli zaistnieją ku temu ustawowe przesłanki.

W rozdziale III omówiona będzie problematyka powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników. Punktem wyjścia do tych rozważań uczynione zostanie porównanie stwierdzenia nieważności uchwały wspólników i ustalenia nieważności czynności prawnej. W dalszej części analizie poddane zostanie wszczęcie postępowania w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników. Wymienić w tym miejscu należy przede wszystkim legitymację czynną ze szczególnym uwzględnieniem legitymacji byłego wspólnika, zastawnika albo użytkownika udziału. W celu uzyskania ochrony do chwili uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wspólników analizie należy ponadto poddać sposoby zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności takiej uchwały. Przedmiotem badań będzie również legitymacja osób innych niż wymienione w art. 252 § 1 w zw. z art. 250 KSH do wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności uchwały wspólników. Zasadne stanie się zbadanie stwierdzenia nieważności uchwał wspólników w niektórych sprawach. Na szczególną uwagę zasługuje stwierdzenie nieważności uchwał zgromadzenia wspólników w sprawie połączenia, w sprawie podziału albo w sprawie przekształcenia, a to przede wszystkim z uwagi na ich znaczenie dla określenia sankcji dotyczącej uchwał zgromadzenia wspólników sprzeczną z ustawą. Przedstawiony zostanie także wpływ wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników na postę-

nie *mutatis mutandis* także do GmbH (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung* – niemiecki odpowiednik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością).

powanie w sprawie wpisu do KRS danych objętych treścią tej uchwały. Rozważona będzie możliwość podniesienia zarzutu nieważności uchwały wspólników w sytuacji, gdy termin do wytoczenia powództwa o jej stwierdzenie nie upłynął bezskutecznie. Rozdział ten zakończy porównanie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników z powództwami o unieważnienie oraz o ustalenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia AG, albowiem w przypadku sprzeczności drugiej z wymienionych uchwał z ustawą *Aktiengesetz* przyznaje prawo do skorzystania z dwóch alternatywnych środków prawnych w zależności od charakteru opisanej sprzeczności.

Rozdział IV będzie dotyczył wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wspólników. Przedstawiony zostanie mechanizm stosowania sankcji nieważności w razie sprzeczności uchwały wspólników z ustawą. Przedmiot pogłębionej analizy stanowić będzie charakter wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wspólników. Badania będą miały na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy opisany wyrok ma charakter deklaratoryjny, czy raczej konstytutywny. W dalszej części rozważania obejmą skuteczność wyroku uwzględniającego powództwo z art. 252 § 1 KSH. Wspomniany wyrok zostanie porównany z wyrokiem ustalającym nieważność czynności prawnej oraz z wyrokiem uchylającym uchwałę wspólników. W konsekwencji zasadna będzie analiza, czy *de lege ferenda* zachodzi potrzeba rozróżnienia uchwał na takie, których nieważność podlega stwierdzeniu oraz na takie, które podlegają uchyleniu. Rozważania poczynione w rozdziale III aktualizują ponadto obowiązek ustalenia, jaki wpływ na wpis do KRS ma uprawomocnienie się wyroku stwierdzającego nieważność uchwały o połączeniu, o podziale albo o przekształceniu spółki z o.o. Przedstawione będą także mechanizmy ochrony przed konsekwencjami prawnymi uchwały wspólników, której nieważność nie została stwierdzona. Zaprezentowana będzie problematyka kognicji sądu rejestrowego do badania zgodności uchwały wspólników z ustawą oraz sądu polubownego w sprawie o stwierdzenie nieważności takiej uchwały. W dalszej części wyrok stwierdzający nieważność uchwały wspólników zostanie porównany z wyrokiem unieważniającym oraz z wyrokiem ustalającym nieważność uchwały walnego zgromadzenia AG. Na zakończenie zdatność arbitrażowa sprawy o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników zostanie poddana porównaniu ze zdatnością arbitrażową sprawy o unieważnienie uchwały zgromadzenia wspólników GmbH.

Powyższe rozważania pozwolą w rozdziale V na określenie istoty sankcji dotyczącej uchwałę wspólników sprzeczną z ustawą. Punktem wyjścia do dokonania takiej oceny należy uczynić charakter wyroku omówionego

w rozdziale IV. W celu ustalenia, jaka sankcja dotyka uchwałę wspólników sprzeczną z ustawą, należy porównać ją z sankcją dotyczącą czynność prawną sprzeczną ustawą, określoną w art. 58 § 1 KC. Wykazane w ten sposób cechy przesądzą o zakwalifikowaniu opisanej sankcji jako danej postaci nieważności, tj. nieważności bezwzględnej albo nieważności względnej (unieważnialności). Rozdział ten zwięźczą badania porównawcze nad charakterem sankcji dotyczącej unieważnialną, a także nieważną uchwałę walnego zgromadzenia AG.

Rozdział VI obejmie problematykę nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników. Konstrukcja ta jest znana Prawu spółdzielczemu, dlatego punktem wyjścia tych rozważań należy uczynić porównanie wadliwej uchwały zgromadzenia wspólników z nieistniejącą uchwałą walnego zgromadzenia spółdzielni. Badanie zostanie przeprowadzone przesłankowo. W dalszej kolejności analizie poddane będzie nieistnienie uchwały zgromadzenia wspólników na tle Kodeksu handlowego w celu ustalenia genezy omawianej instytucji. To z kolei pozwoli na określenie przesłanek nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników. Zasadne będzie rozważenie, czy uchwała zgromadzenia wspólników może nie istnieć w części. Ponadto należy ocenić, czy brak uzyskania większości głosów przez wnioski o podjęcie uchwały wspólników o określonej treści oznacza, że taką większość osiągnęła uchwała o treści przeciwnej do niej, tzw. uchwała negatywna. W konsekwencji przyjętej systematyki omówione zostanie powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników z uwzględnieniem legitymacji do jego wytoczenia. Następnie badaniu zostanie poddany wyrok ustalający nieistnienie uchwały zgromadzenia wspólników, w tym charakter jego prawomocności oraz skuteczności. Analizy wymaga możliwość uwzględnienia nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników z urzędu. Rozdział ten zwięźczą badania prawno-porównawcze nad powództwem o ustalenie powzięcia uchwały walnego zgromadzenia AG. *Prima facie* brak jest przeszkód do dopuszczenia stosowania analogicznej konstrukcji także na tle prawa polskiego.

4. Metodologia badań

W celu zbadania istoty uchwały wspólników sprzeczej z ustawą niezbędne jest posłużenie się więcej niż jedną metodą badawczą.

Pierwszą z przyjętych metod stanowi metoda dogmatycznoprawna, która uwzględnia rezultaty wykładni językowej (gramatycznej), systemowej oraz teleologicznej (celowościowej). Znajdzie ona zastosowanie zarówno do bada-

nia aktów prawnych relewantnych dla omawianej problematyki, jak również do analizy stanowisk doktryny oraz orzecznictwa. Wykładni językowej poddany zostanie przede wszystkim Kodeks spółek handlowych w części dotyczącej uchwały zgromadzenia wspólników. Z kolei wykładnia systemowa obejmowała będzie regulację uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni, w szczególności w odniesieniu do jej nieistnienia. Przepisy aktów prawnych zostaną ponadto zbadane z uwzględnieniem celów, które mają realizować.

Ustalone w powyższy sposób znaczenie norm zrekonstruowanych z przepisów pojedynczego aktu prawnego może jawić się jako niedostateczne dla pełnego zrozumienia poszczególnych instytucji. Zbyt wąskie spojrzenie na daną konstrukcję prawną mogłoby prowadzić do jej zbagatelizowania w kontekście całościowym. Prawo polskie nie jest wszak tworzone w zupełnym oderwaniu od innych systemów prawnych. Instytucje przyjęte w niemieckim porządku prawnym mogą stanowić pierwowzór dla przepisów prawa polskiego i posłużyć za punkt odniesienia w analizie prawnoporównawczej. Problemy prawne powstałe na tle prawa polskiego w wielu przypadkach są zbliżone do tych, przed którymi stanęła doktryna i orzecznictwo niemieckie. Ponadto, badanie systemu prawa niemieckiego może pozwolić na spojrzenie na niektóre zagadnienia z innego punktu widzenia. Wreszcie omawiana problematyka będzie dotyczyła instytucji, którym dotychczas nie przypisywano w literaturze prawa polskiego należytego znaczenia, a które mogą przyczynić się do usunięcia wątpliwości powstałych na tle stosowania prawa.

Tym samym rezultat analizy prowadzonej z użyciem metody dogmatycznoprawnej powinien stanowić punkt wyjścia do skorzystania w badaniach z metody prawnoporównawczej. Nie sposób przy tym wykluczyć wykorzystania obydwu metod jednocześnie. Dotyczy to sytuacji, gdy za pomocą metody dogmatycznoprawnej badaniu podlegał będzie akt prawa niemieckiego, zaś wyprowadzone wnioski obejmą elementy prawnoporównawcze. Przyjętym modelem metody prawnoporównawczej jest komparatystyka instytucjonalna, która polega na identyfikacji i porównaniu instytucji pełniących te same lub zbliżone funkcje w regulowaniu danego stosunku prawnego. W prowadzonych badaniach zasadne będzie posłużenie się również lingwistyką prawa. Analiza aktu prawa niemieckiego będzie uwzględniała zatem syntaktykę oraz semiotykę niemieckiego języka prawnego. Kierując się domniemaniem niemieckiego języka prawnego, nie sposób pominąć przy tym jednak znaczenia także niemieckiego języka naturalnego.

Pomocniczo w badaniach zastosowanie znajdzie również metoda historycznoprawna, albowiem po wejściu w życie Kodeksu spółek handlowych

analizowana materia uległa zmianie. Skorzystanie ze wspomnianej metody pozwoli ponadto na dokonanie oceny obowiązujących instytucji na tle problematyki uchwały wspólników powziętej wbrew przepisom prawa uregulowanej w Kodeksie handlowym. Rezultat powyższych badań powinien pozwolić na poczynienie rozważań co do tego, czy unormowanie uchwały wspólników sprzecznej z ustawą, przewidziane w Kodeksie spółek handlowych, usunęło wątpliwości pojawiające się pod rządami Kodeksu handlowego.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl